

УДК 304.42-043.86 (477)
DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.10

Самсонова Вікторія Володимирівна

*кандидат економічних наук, старша наукова співробітниця,
кафедра готельно-ресторанної справи та туризму
Національного університету біоресурсів
та природокористування України
ORCID ID: 0000-0003-2565-2497
samsonova_v@nubip.edu.ua*

Кудінова Ірина Петрівна

*кандидат економічних наук, доцент,
кафедра готельно-ресторанної справи та туризму
Національного університету біоресурсів
та природокористування України
ORCID ID: 0000-0002-1324-3840
ikudinova@nubip.edu.ua*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Мета статті проаналізувати основні тлумачення поняття «рекреаційно-туристичний потенціал» і запропонувати авторське визначення поняття «рекреаційно-туристичний потенціал сільських територій».

Методологія дослідження полягає в застосуванні методів системного підходу та використанні різноманітних загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (табличного, групування, порівняння).

Наукова новизна отриманих результатів зумовлена тим, що в статті узагальнено сучасні науково-теоретичні підходи до рекреаційно-туристичного потенціалу, запропоновано авторське тлумачення рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій, окреслено його складові.

Висновки. У результаті дослідження визначено рекреаційно-туристичний потенціал сільських територій як сукупність пов'язаних із сільськими територіями природних, історико-культурних та інших ресурсів, туристичної інфраструктури, що сприяють задоволенню потреб населення в рекреаційній і туристичній діяльності. Вказано основні компоненти рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій.

Ключові слова: рекреаційний потенціал, рекреаційно-туристичний потенціал, рекреаційно-туристичні ресурси, сільські території, туризм, туристичний потенціал.

Viktoriiia Samsonova

*PhD in Economics, Senior Research Fellow,
Department of Hotel and Restaurant Business and Tourism
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

Irina Kudinova

*PhD in Economics, docent,
Department of Hotel and Restaurant Business and Tourism
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

**Theoretical fundamentals of determination
of recreational and tourist potential of rural areas**

The purpose of the article is to analyze the main interpretations of the concept of “recreational and tourist potential” and to determine the recreational and tourist potential of rural areas.

The methodology of the survey consists of implementation of systematic approach to the researched problems and the use of various general scientific and special research methods (tabular, grouping, comparison).

The scientific novelty of the obtained results stipulates modern scientific and theoretical approaches and variety of interpretation approaches of the recreational and tourist potential of rural areas.

Conclusions. The study identified the recreational and tourist potential of rural areas as a set of natural, historical, cultural and other resources related to rural areas, tourist infrastructure that help meet the needs of the population in recreational and tourist activities. The main components of the recreational and tourist potential of rural areas are also identified.

Key words: *recreational potential, recreational and tourist potential, recreational and tourist resources, rural areas, tourism, tourist potential.*

Самсонова Виктория Владимировна

*кандидат экономических наук,
старший научный сотрудник,
кафедра гостинично-ресторанного дела и туризма
Национального университета биоресурсов и природопользования Украины*

Кудинова Ирина Петровна

*кандидат экономических наук, доцент,
кафедра гостинично-ресторанного дела и туризма
Национального университета биоресурсов и природопользования Украины*

**Теоретические основы определения рекреационно-туристического
потенциала сельских территорий**

Цель статьи – проанализировать основные трактования понятия «рекреационно-туристический потенциал» и предложить авторское определение понятия «рекреационно-туристический потенциал сельских территорий».

Методология исследования заключается в применении методов системного подхода и использовании различных общенаучных и специальных методов исследования (табличного, группировки, сравнения).

Научная новизна полученных результатов обусловлена тем, что в статье обобщены современные научно-теоретические подходы к рекреационно-туристич-

ческому потенціалу, предложена авторская трактовка рекреационно-туристического потенциала сельских территорий, названы его составляющие.

Выводы. В результате исследования определен рекреационно-туристический потенциал сельских территорий как совокупность связанных с сельскими территориями природных, историко-культурных и других ресурсов, туристической инфраструктуры, способствующих удовлетворению потребностей населения в рекреационной и туристической деятельности. Названы основные компоненты рекреационно-туристического потенциала сельских территорий.

Ключевые слова: рекреационный потенциал, рекреационно-туристический потенциал, рекреационно-туристические ресурсы, сельские территории, туризм, туристический потенциал.

Актуальність теми дослідження. Останніми десятиліттями сфера туризму та рекреації перетворилась в одну з найбільш прибуткових і розвинутих галузей світового господарства. Вона виконує важливу роль у соціально-економічному розвитку багатьох країн та їх окремих регіонів, забезпечуючи раціональне використання і збереження природно-екологічних, культурно-історичних та інформаційно-пізнавальних ресурсів території, створення додаткових робочих місць і підвищення якості життя місцевого населення.

Нестабільний стан економіки України, постійні адміністративні реформи в туризмі не сприяють його розвитку. Зокрема, спостерігається неефективне використання наявного туристичного потенціалу регіонів країни, що призводить до втрати можливостей розвитку цієї галузі.

У зв'язку із цим постає необхідність уточнити теоретичні засади реалізації рекреаційно-туристичного потенціалу територій, зокрема окреслити та вдосконалити понятійний апарат рекреаційно-туристичної сфери.

На сьогодні у вітчизняній і зарубіжній науці накопичено значний теоретичний досвід обґрунтування рекреаційно-туристичного потенціалу території. Проте єдиного загальновизнаного термінологічного апарату досі не створено. Зазначені обставини визначили вибір теми і зміст завдань наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й методологічні засади рекреаційно-туристичної діяльності висвітлено в багатьох наукових працях вітчизняних дослідників, зокрема: В. Гуляєва, В. Герасименко, А. Дроздова, С. Дутчак, В. Козирева, А. Кускова, О. Лисікової, Т. Ніколаєнко, С. Севастьянкової, І. Селіванова, Н. Шабаліної та ін. Теоретико-методологічні аспекти та проблеми розвитку сільських територій досліджували М. Барановський, О. Зайцева, В. Залізко, М. Малік, О. Павлова, П. Саблук, В. Уркевич та ін. Однак, незважаючи на цінність проведених досліджень, окремі питання, пов'язані з виявленням сутності рекреаційно-туристичного потенціалу саме сільських територій потребують подальшого вивчення.

Метою статті є вивчення трактувань науковцями змісту поняття «рекреаційно-туристичний потенціал», представлення власного тлумачення поняття «рекреаційно-туристичний потенціал сільських територій», визначення основних його компонентів.

Виклад основного матеріалу. Поняття рекреаційно-туристичного потенціалу в сучасній науці трактують по-різному. У табл. 1 представлено основні варіанти його тлумачень.

Таблиця 1

**Тлумачення поняття «рекреаційно-туристичний потенціал»
різними вченими**

Автор	Визначення
Шабаліна Н. В.	Сукупність туристично-рекреаційних ресурсів, їхніх територіальних поєднань й умов, що сприяють задоволенню потреб населення в туристичній та рекреаційній діяльності.
Дроздов А. В.	Сукупність пов'язаних з певним об'єктом (територією) природних і рукотворних тіл та явищ, а також умов, можливостей і засобів, придатних для формування туристичного продукту та здійснення відповідних турів, екскурсій, програм.
Ніколаєнко Т. В.	Сукупність природних, культурно-історичних, соціально-економічних, геополітичних та інших передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території.
Кусков А. С., Лісікова О. В.	Відношення між фактичною і гранично можливою чисельністю туристів, що визначають за наявності туристично-рекреаційних ресурсів. Здатність території прийняти певну (граничну) кількість туристів (рекреантів), при якій не відбувається порушення стану природної та екологічної рівноваги.
Севастьянова С. А.	Сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих один з одним потенціалів регіону, які використовують у туристичній діяльності, а також нових, сформованих у процесі цієї діяльності та використовуваних чинників виробництва регіону.
Козирев В. М.	Здатність наявних туристично-рекреаційних ресурсів регіону приносити доходи різним економічним суб'єктам у певний період часу.
Дутчак С. В.	Містить два взаємодоповнювані поняття: 1) рекреаційний потенціал як природна складова, тобто ступінь здатності території позитивно впливати на фізичний, психічний і соціально-психологічний стан людини під час відпочинку; 2) туристичний потенціал – культурно-історична спадщина – як антропогенна складова, а також певні ландшафтні комплекси, де провадять туристичну діяльність, розташовані окремі природні або антропогенні туристичні об'єкти, які відвідують туристи, зокрема музеї, пам'ятки культури, архітектури, археології, традиції населення, народні промисли тощо.
Гуляєв В. Г., Селіванов І. А.	Сукупність якісних і кількісних характеристик природних, історико-культурних та інших ресурсів території, а також її туристичної інфраструктури, що впливають на розвиток туризму та рекреації.
Герасименко В. Г.	Наявність певних можливостей і ресурсів, які можуть бути використані для розвитку туристичної та рекреаційної діяльності.

Джерело: розробка авторів на основі [1; 2].

Варто зазначити, що рекреацію і туризм вивчають за допомогою різних підходів і методів, при виборі яких серед науковців немає одностайності. Як правило, аналіз рекреаційно-туристичної діяльності ґрунтується на застосуванні таких підходів, як системний, регіонально-цілісний, соціоекономічний та історико-логічний [2]. У нашому дослідженні для вивчення змісту поняття «рекреаційно-туристичний потенціал» і тенденцій розвитку туристичної діяльності використано системний підхід, оскільки він інтегрує інші підходи в єдиний комплексний, за допомогою якого можливо вивчити особливості природних та антропогенних ресурсів певної території, зокрема в нашому дослідженні – сільської, діяльність рекреаційно-туристичних підприємств у конкурентному середовищі, рівень розвитку інфраструктури туризму, а також їх взаємодію з іншими системами: політичною, правовою, економічною та соціальною.

Розроблення теоретичних і практичних засад розвитку рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій також потребує більш чіткого визначення відповідного понятійно-термінологічного апарату. Незважаючи на те, що поняття «сільські території» використовують у науковій літературі досить давно, у тлумаченні його змісту поки що відсутній єдиний підхід. Визначенням сільських територій бракує функціональності: варто вказати, що їх використання не лише зумовлене економічним зиском, а й передбачає виконання соціальних, інституціональних та екологічних завдань з метою розробки концепцій розвитку сільських територій та вдосконалення механізмів їх розвитку.

Наразі існує декілька десятків визначень поняття «сільська територія». Дослідивши їх, ми, базуючись на переконаннях В. Прушківського та В. Колесникова, вважаємо, що сільська територія – це просторова біоеколого-соціально-економічна система, що знаходиться поза урбанізованими центрами, зі специфічним природно-екологічним, соціальним, економічним та інституціональним середовищами та населенням, які на ній функціонують і проявляють свій потенціал з метою задоволення індивідуальних та суспільних потреб [3].

Констатуємо, що попри широту та різноаспектність наукових трактувань поняття «сільська територія» жодне з них не імплементовано в законодавстві України як правову норму. Зазначимо, що у вітчизняній нормотворчій практиці поняття «сільські території» вперше застосовано як компонент терміна «комплексний розвиток сільських територій», що одночасно розглядають як складову державної аграрної політики та напрям державної соціальної політики в Основних напрямках розвитку агропромислового комплексу України на 1998–2000 роки, які Президент України 29 квітня 1998 року схвалив своїм Указом [4].

Сільські території, що еволюційно формувались як складні цілісні системи внаслідок природних, політичних, економічних і соціальних змін, дотепер у сучасній науці й управлінській практиці розглядають переважно як абстрактний об'єкт різнорівневого державно-управлінського та самоврядного впливу; елемент територіальної

організації національного господарства; об'єкт навколишнього природного середовища; компонент системи розселення; складову соціальної організації суспільства; меншою мірою як елемент системи адміністративно-територіального устрою України, що слугує територіально-правовою основою визначення та реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку сільських територій [5].

Щодо тлумачення поняття «рекреаційно-туристичний потенціал» акцентуємо на тому, що науковці на перше місце ставлять «туристичний», а вже потім «рекреаційний» потенціал.

Ми дотримуємось думки, що «рекреація» – поняття значно ширше, оскільки охоплює практично всі види діяльності людини в її вільний від роботи час, який вона проводить поза своїм постійним помешканням; тоді як «туризм» – поняття вужче та глибше: цей процес супроводжується споживанням відповідних послуг, купівлею певної продукції чи послуг і використанням ресурсного потенціалу території.

У західному науковому світі рекреацію тривалий час досліджували окремо від туризму. Традиційно туризм розглядали як комерційний економічний феномен, що базується на приватній основі. На противагу такому підходу рекреацію і парки вивчали як ресурс загальнодержавного використання та поширення. Тому дослідження рекреації фокусували на державному секторі. Вивчали проблеми управління незайманою природою, неринкове оцінювання та аналіз рекреаційного досвіду. Вивчення туризму мало більш прикладний характер і було зосереджене на традиційному приватному секторі (наприклад туристична індустрія). Досліджували моделі подорожей, туристичний попит, рекламу та маркетинг [6].

Такий поділ між цими видами діяльності зберігався до початку 1980-х років. Разом зі зміною суспільства та впливом суспільно-географічних чинників демаркаційна лінія між рекреацією та туризмом стала розмитою, нечіткою. Проте ми схилиємось до думки, що туризм здійснюється в межах рекреаційної основи, оскільки рекреація – це відновлення (відтворення) фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності; вона передбачає різноманітні види діяльності у вільний час, спрямовані на накопичення сил і задоволення широкого кола особистих і соціальних потреб.

Рекреацію можна сприймати і як заплановану бездіяльність за чимось бажанням. У глибшому сенсі її пов'язують з емоційним досвідом і натхненням, що з'являються внаслідок рекреаційної дії. З іншого боку, рекреацію можна визначити як систему ресурсів чи сервісу. Зрештою, рекреація – це й будь-який вид усвідомленого задоволення фізіологічних бажань і соціальних потреб особистості під час відпочинку [6].

Рекреаційна діяльність пов'язана з використанням ландшафтів і значних територій. Розрізняють три форми використання часу, відведеного на рекреацію: туризм, лікування / оздоровлення та відпочинок. Отже, поняття «рекреація» значно ширше, тому для означення часу на рекреацію і видів такої діяльності варто використовувати поняття «рекреаційно-туристичний», а не «туристично-

рекреаційний», яке містить усю (чи майже всю) сукупність явищ і процесів, пов'язаних з відновленням сил людини та задоволенням її фізіологічних і соціальних потреб.

З урахуванням зазначеного вище *рекреаційно-туристичний потенціал сільських територій* пропонуємо визначити як сукупність пов'язаних із сільськими територіями природних, історико-культурних та інших ресурсів, туристичної інфраструктури, що сприяють задоволенню потреб населення в рекреаційній і туристичній діяльності.

Рекреаційно-туристичний потенціал сільських територій можна охарактеризувати за такими складовими:

– рекреаційно-туристичні ресурси: природні, культурно-історичні, соціально-економічні;

– туристичні дестинації;

– об'єкти, місця показу, туристичні маршрути;

– інфраструктура рекреаційно-туристичної діяльності (заклади розміщення та харчування, транспорт і зв'язок, заклади дозвілля та розваг, фінансове обслуговування і страхування, мережа технічних засобів інформації, медичне обслуговування, громадська безпека);

– для в'їзного туризму: менталітет населення (традиції, звичаї, гостинність, одяг, смаки, вдача), історія краю;

– для виїзного туризму: кількість населення, рівень його доходів, якість життя, менталітет;

– сфера послуг і її орієнтація на рекреаційно-туристичну діяльність;

– ресурси організації, маркетингу та менеджменту рекреаційно-туристичної діяльності;

– екологічна ситуація та природоохоронна діяльність;

– нормативно-правова база рекреаційно-туристичної діяльності;

– правопорядок й особиста безпека рекреантів і туристів;

– підтримка рекреаційно-туристичної діяльності органами державного управління та місцевого самоврядування.

До детермінант, що визначають рекреаційно-туристичну привабливість сільської місцевості, можна віднести умови:

- природно-екологічні;
- культурно-історичні;
- морально-психологічні;
- соціально-демографічні;
- політичні;
- інженерно-технічні;
- транспортна доступність території;
- трудові ресурси;
- адміністративно-управлінські;
- фінансово-економічні;
- туристична інфраструктура регіону;
- здатність упроваджувати інновації [2].

Основні компоненти рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій представлені в *табл. 2*.

Таблиця 2

**Компонентний склад рекреаційно-туристичного потенціалу
сільських територій**

Компонента	Формуючі параметри
1	2
Природно-ресурсна	<ul style="list-style-type: none"> – природні та природо-технічні геосистеми, тіла, явища природи, які мають комфортні властивості для рекреаційної діяльності і їх можна використати для її організації протягом певного часу; – компоненти та їх територіальні поєднання, що володіють сприятливими для рекреаційної діяльності властивостями і служать чи можуть слугувати матеріальною основою для організації відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення на сільських територіях: 1) бальнеологічні ресурси (родовища озокериту, джерела мінеральних вод, родовища лікувальних грязей); 2) ресурси природно-заповідних територій та об'єктів (природний заповідник, національні природні парки, заказники, заповідні урочища, ботанічні сади, зоопарк, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва), 3) ландшафтно-рекреаційні ресурси (кліматичні, лісові, гідрологічні ресурси, ресурси ландшафтно-різноманіття)
Історико-культурна	<ul style="list-style-type: none"> – культурні об'єкти (музеї); – пам'ятки історії (пам'ятники та пам'ятні місця); – пам'ятки архітектури (житлові будівлі, сакральні комплекси); – пам'ятки археології (городища, кургани); – етнографічні особливості сільської території
Інфраструктурна	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкти рекреаційно-туристичної сфери: туроператори, турагенти; – мережа рекреаційних закладів; – мережа готельного господарства; – заклади для тимчасового проживання; – об'єкти ресторанного господарства; – мережа закладів дозвілля; – мережа транспортного сполучення; – мережа комунікацій; – заклади зі створення умов для реалізації рекреаційно-туристичних послуг (медичні, правоохоронні й ін.)
Економічна	<ul style="list-style-type: none"> – фінансові елементи (обсяг грошових коштів, які є в розпорядженні сільських територій для здійснення туристично-рекреаційної діяльності); – інвестиційні елементи (сукупні можливості сільських територій з інвестування сфери туризму й рекреації); – управлінські елементи (навички й компетенції керівництва всіх рівнів управління щодо формування, організації, створення належних умов для функціонування та розвитку рекреаційно-туристичної сфери)

Закінчення таблиці 2

1	2
Соціальна	<ul style="list-style-type: none"> – ринок робочої сили, який забезпечує рекреаційно-туристичну інфраструктуру кваліфікованими кадрами; – експерти та консультанти з підбору кадрів; – заклади освіти різних рівнів, які забезпечують підготовку фахівців для сфери туризму та рекреації
Інформаційна	<ul style="list-style-type: none"> – інформаційні елементи як сукупність організаційно-технічних й інформаційних можливостей, що забезпечують прийняття та реалізацію управлінських рішень і впливають на характер (специфіку) виробництва й реалізації рекреаційно-туристичного продукту шляхом збору, збереження, обробки та поширення інформації про наявний рекреаційно-туристичний потенціал
Інституційна	<ul style="list-style-type: none"> – центральні органи виконавчої влади; – територіальні органи виконавчої влади: спеціалізовані управління обласних державних адміністрацій, відділи районних державних адміністрацій; – органи місцевого самоврядування: спеціалізовані управління, відділи селищних, сільських рад; – громадські організації, що провадять діяльність у рекреаційно-туристичній сфері

Джерело: розробка авторів на основі [2].

Варто зазначити, що складові рекреаційно-туристичного потенціалу дослідники вивчають за допомогою різних підходів і методів, при виборі яких серед вчених немає одностайності. Як правило, дослідження ґрунтується на застосуванні таких підходів, як системний, регіонально-цілісний, соціоекономічний та історико-логічний [2]. Ми погоджуємось, що для вирішення питань з ефективного використання рекреаційно-туристичного потенціалу та розвитку туристичної діяльності сільських територій варто використовувати системний підхід, адже він інтегрує інші підходи в єдиний комплексний, за допомогою якого можливо вивчити особливості природних та антропогенних ресурсів сільських територій, діяльність суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності в конкурентному середовищі, рівень розвитку інфраструктури туризму, а також їх взаємодію з іншими системами: політичною, правовою, економічною та соціальною. Проте це вже проблематика іншої наукової праці.

Висновки. На основі результатів дослідження теоретичних аспектів тлумачення поняття «рекреаційно-туристичний потенціал» виділено такі принципові положення: 1. Уточнено зміст поняття «рекреаційно-туристичний потенціал». 2. Запропоновано авторське визначення поняття «рекреаційно-туристичний потенціал сільських територій» як сукупність пов'язаних із сільськими територіями природних, історико-культурних та інших ресурсів, туристичної інфраструктури, що сприяють задоволенню потреб населення в рекреаційній і туристичній діяльності. 3. Окреслено

основні компоненти рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій, а саме: природно-ресурсну, історико-культурну, інфраструктурну, економічну, соціальну, інформаційну й інституційну.

Список використаних джерел

1. Горин Г. В. Рекреаційно-туристичний потенціал Західного регіону України у контексті транскордонного співробітництва. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 2 (106). С. 171–178.
2. Герасименко В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
3. Прушківський В. Г., Колесников В. І. Теоретичні підходи до визначення сільських територій. *Проблеми економіки*. 2014. №4. С. 127–132.
4. Про основні напрями розвитку агропромислового комплексу України на 1998–2000 роки : указ Президента України від 29.04.1998 №389/98. *Законодавство України* : сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389/98?find=1&text=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82#w1_1 (дата звернення: 15.04.2022).
5. Сторонянська І. З., Залуцький І. Р., Патицька Х. О. Сільські території в Україні: практика ідентифікації та інструменти розвитку : науково-аналітична доповідь. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України», 2021. 137 с.
6. Смаль І. В., Смаль В. В. Рекреація, туризм і дозвілля: тлумачення і співвідношення понять. *Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля* : Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 04–06 червня 2004 р.). Київ : КНУКІМ, 2004. С. 105–114.

References

1. Goryn G. V. (2014) Rekreatsiyno-turystychnyy potentsial Zakhidnoho rehionu Ukrayiny u konteksti transkordonnoho spivrobitnytstva [Recreational and tourist potential of the Western region of Ukraine in the context of cross-border cooperation]. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, no. 2(106), pp. 171–178 (in Ukrainian).
2. Gerasimenko V. G. (2016) *Otsinka turystychno-rekreatsiynoho potentsialu rehionu* [Estimation of tourist and recreational potential of the region]: monograph, Odesa: ONEU, 262 p. (in Ukrainian).
3. Prushkivsky V. G., Kolesnikov V. I. (2014) Teoretychni pidkhody do vyznachennya sil'skykh terytoriy [Theoretical approaches to the definition of rural areas]. *Problems of Economics*, no. 4, pp. 127–132 (in Ukrainian).
4. Pro osnovni napryamy rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Ukrayiny na 1998–2000 roky [On the main directions of development of the agro-industrial complex of Ukraine for 1998–2000]: decree of the President of Ukraine of April 29, 1998, №389/98. *Legislation of Ukraine*: site. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389/98?find=1&text=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82#w1_1 (accessed 15 April 2022) (in Ukrainian).
5. Storonianska I. Z., Zalutsky I. R., Patytska H. O. (2021) *Sil's'ki terytoriyi v Ukrayini: praktyka identyfikatsiyi ta instrumenty rozvytku* [Rural territories in

Ukraine: the practice of identification and tools of development]: scientific-analytical report, Lviv: M. Dolishny Institute for Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 137 p. (in Ukrainian).

6. Smal I. V., Smal V. V. (2004) *Rekreatsiya, turyzm i dozvillya: tлумachennya i spivvidnoshennya ponyat'* [Recreation, tourism and leisure: interpretation and correlation of concepts]. *Pedahohichni ta rekreatsiyni tekhnolohiyi v suchasniy industriyi dozvillya: Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya* (Kyiv, June 4–6, 2004), Kyiv: KNUKIM, pp. 105–114.